

Critics Point

京劇 ἢ (νεότερη γραφή) 京剧:

ἡ κακῶς λεγόμενη Ὅπερα τοῦ Πεκίνου
ἢ...μιὰ πανδαισία τοῦ «διαφορετικοῦ».

27/2017.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

3^η ἢ 4^η ΦΟΡΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ, πάντοτε συγκυριακά, ποτέ ἀπὸ μακροχρόνια συγκροτημένο ἐγχώριο πολιτιστικὸ σχεδιασμό, ἔβλεπα τὴν κακῶς λεγομένη (ἐξηγῶ πιὸ κάτω γιατί...) Ὅπερα τοῦ Πεκίνου, γιὰ δεύτερη δὲ φορά σὲ ὀλοκληρωμένο θεατρικὸ ἔργο. Πρώτη φορά (Φεστιβάλ Ἀθηνῶν ἐπὶ δ/σεως Γιώργου Λούκου, Αἴθουσα Τριάντη, 14.6.2008), τό γ' μέρος τῆς τριλογίας *Τὸ περίπτερο μὲ τίς παιωνίες*, (κιν. 牡丹亭, προφ. *Mūdān Tíng*) τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα Tang Xianzu (παλαιότερη μεταγραφή: Tang [οἰκ. ἐπώνυμο], Hshiantzu, 1550-1616)—βλ. κριτικὴ ἐφ. Ἐξπρές, ἔτος 46ο, Σάβ. 28 Ἰουν. 2008, σελ. 53). Ἐνδιαμέσως, εἶχα τὴν εὐκαιρία περαιτέρω καὶ ἐπὶ πλέον ἐπιτοπίου ἐμβαθύνσεως στὸ εἶδος: ὡς ἀναπληρωματικὸς γεν. γραμματεὺς τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Θεατρικῶν καὶ Μουσικῶν Κριτικῶν (ΕΕΘΜΚ), παρακολούθησα ἰδίαις δαπάναις στὸ Πεκίνο, τὴν 27^η Σύνοδο τῆς Διεθνοῦς Ἑνώσεως Θεατρικῶν Κριτικῶν [International Association of Theatre Critics, συντομογρ IATC, ἑλλ. ΔΕΘΚ] στίς 15-20 Ὀκτ. 2014. Μεταφέρω ἐδῶ ἐμπλουτισμένα, κάποια ἀποσπάσματα τοῦ κειμένου μου, ἀρ. 30/2014 στὸ *Critics Point* τοῦ 2014.

Ἡ λεγόμενη «Ὅπερα τοῦ Πεκίνου», γράφαμε καὶ τότε, κάκιστα ἀποκαλεῖται ἔτσι, προκαλώντας σὲ μὴ Κινέζους ἄλλους συνειρμούς καὶ

ὄλως ἄσχετες γεωπολιτιστικές παραστάσεις. Φαντάζεσθε τὰ ἰαπωνικά «Νὸ» ἢ «Καμποῦκι» νὰ ὀνομάζονταν...Ἰαπωνικὴ Ὅπερα, ἢ, ἔστω τὸ «Καμποῦκι» Ὅπερα τοῦ Τόκυο (τότε Ἔντο); Στὰ παλιὰ μας τὰ παπούτσια ἂν ὁ ὄρος Peking Opera, πέρασε στὴν ἔκδοση 1953 τοῦ Oxford's English Dictionary! Καιρὸς νὰ καθιερωθεῖ διεθνῶς ἡ κινεζικὴ ὀνομασία Jīngjù (ἐλληνικά προφανῶς μεταγλωττίζεται τζινγκτζού, μὲ τὸ τζ «παχύ»): Ἔτσι διαβάζονται τὰ δύο ἰδιογράμματα στὸν τίτλο μας καὶ σημαίνουν...**Θέατρο τῆς Πρωτεύουσας**. Τρέχα γύρευε τώρα γιατί ὁ ἀνεγκέφαλος συντάκτης τοῦ Λεξικοῦ τῆς Ὁξφόρδης, μετέτρεψε τὸ 1953, τὸ **Θέατρο τῆς Πρωτεύουσας** σὲ...**Ὅπερα τοῦ Πεκίνου**. Ἔλα ὅμως πὺ τὸ κραυγαλέο λάθος, «ἔπιασε» καὶ ρίζωσε!

Ἡ Κίνα, εἶναι πρὸ πολλοῦ κοσμοκράτειρα ἐφ'ᾧ καὶ ἰδιαιτέρως συνιστᾶται μιὰ γενικὴ ἐξοικείωση μὲ τὴ γλῶσσα, τὴν ἱστορία καὶ ἓνα συνεχῆ πολιτισμὸ ἄνω τῶν 5.000 ἐτῶν. Σύμφωνα μὲ τὴ Βικιπαίδεια, καὶ μὲ τὸ ἐνημερωτικὸ ὑλικὸ πὺ μᾶς δόθηκε τὸ 2014, «γενέθλια» τοῦ τζινγκτζού θεωρεῖται ἡ 25 Σεπτ. 1790, 79ῆ ἐπέτειος τῶν γενεθλίων τοῦ αὐτοκράτορα Κιανλόνγκ [Qianlong, 1711-1799, βασίλεψε ἀπὸ 11.10.1735] ὅταν οἱ λεγόμενοι «4 μεγάλοι θίασοι» τῆς ἐπαρχίας Ἀνχούι (Ἀνατολικὴ Κίνα), ἔφθασαν στὸ Πεκίνο γιὰ νὰ δόσουν παραστάσεις ἔργων παλαιότερης μορφῆς. Καὶ ὅμως τὸ παραδοσιακὸ κινεζικὸ θέατρο πρέπει νὰ εἶναι πολὺ νὰ εἶναι πολὺ ἀρχαιότερο τοῦ τζινγκτζού. Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν ὑπῆρχε κάποια ἐξελεγκμένη μορφή σκηνικῆ τέχνης λ.χ. ἐπὶ τῆς περιλαμπρῆς δυναστείας Τ'άνγκ; (618–907 μ.Χ.).

Ἄς ξαναδοῦμε ὅμως πρωτίστως τί ἐστὶ **Θέατρο τῆς Πρωτεύουσας** ἢ **Τζινγκτζού** [κινεζικά: 京劇] : εἶναι τὸ παραδοσιακὸ κινεζικὸ θέατρο πὺ συνδυάζει (σὲ θαυμαστὴ καὶ ἄρρηκτὴν ἐνότητα, προσθέτω) ὀργανικὴ μουσικὴ, τραγοῦδι, ἔρρυθμη (;) ἀπαγγελία, παντομίμα, χορό, ἀκροβατικά, στοιχεῖα «πολεμικῶν» τεχνῶν, πασίγνωστων πιά στὴ Δύση μέσω... κινηματογράφου, πλουσιότατα κοστούμια καὶ μακιγιάζ. Ἐλάχιστα ἀμφιβάλλω γιὰ τὸ ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ συνιστώσες, ἐπικοινωνοῦν μεταξὺ τους μὲ ἀλληλοσυνδεόμενους κώδικες. Ἡ γνώση τους εἶναι, φοβοῦμαι, ἀπαραίτητη γιὰ νὰ κατανοήσῃ σὲ βάθος τὰ μυστικὰ ἐνὸς εἶδους γοητευτικοῦ πὺ πρέπει νὰ ἔφθασε στὸ ἀπόγειο τῆς δημοτικότητάς του ἐπὶ δυναστείας Τσίνγκ καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς δυναμικότερης αὐτοκρατείας-ἀντιβασίλισσας Τζοῦ-Χσί (Tzu—hsi, 1835-1908). Λέγεται ὅτι τὸ ρεπερτόριο τοῦ Τζινγκτζού περιλαμβάνει περὶ τὰ 1400 ἔργα, καὶ ὅτι πρόσφατα ἐμπλουτίσθηκε μὲ ὑποθέσεις σύγχρονες! Ἐνα ἀπὸ τὰ αὐτὰ

«νεότερα»;) ἔργα παρακολουθήσαμε αὐτὴ τὴ φορά ἀπὸ τὸ θίασο ποὺ ἡ ἐπίσημα ἀγγλικὴ ὀνομασία του εἶναι *China National Peking Opera Company* [ἀγγλικά ἀρχικά: CNPOC], καὶ ποὺ ὅπως διαβάζουμε στὴν ἄνω ἀριστερᾶ γωνία τοῦ 4πτυχοῦ πολυτελοῦς προγράμματος, μᾶς ἐπισκέφθηκε ἐπ' εὐκαιρία τοῦ *China-Greece Year of Cultural Exchange* [Κινεζοελληνικοῦ Ἔτους Πολιτιστικῶν Ἀνταλλαγῶν]. Ἀπ' ἐκεῖ μόνον, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ ἀνύπαρκτο ἐλληνικὸ ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ (Βαρβαρισμοῦ, τὸ ἀποκαλοῦσε δικαίως καὶ ἐνεπιγνώτως ὁ πρῶτος ὑπουργός του μακαρίτης Δημήτρης Τσάκωνας, 1921-2004) πληροφορηθήκαμε τὴν ὑπαρξὴ τέτοιου ἔτους. Ἄραγε τί θὰ στείλει ἀντιστοίχως ἡ Ἑλλάδα στὴν Κίνα;

Πληκτρολογώντας στὸ Google τὸν ἀνωτέρω ἀγγλικὸ τίτλο, πληροφορούμεθα ὅτι ὁ ὡς ἄνω θίασος προβάλλεται ὡς ὁ σημαντικότερος ἴσως πλήθους ὁμοειδῶν τῆς ἀχανοῦς ὑπερδυνάμεως. Καὶ οἱ ἀγαθὲς ἐντυπώσεις ἀρχισαν μὲ τὴ λακωνικὴ καὶ περιεκτικὴ προσφώνηση σὲ ἰδεώδους ἀρθρώσεως (ἔστω καὶ ἂν δὲν καταλαβαίναμε λέξη) στὰ κινεζικά, ἐκπροσώπου τῆς πρεσβείας, μεταφραζόμενα σὲ ἔψογα ἐλληνικὰ ἀπὸ συμπατριώτισσά του! Ὅπως εἶπε, τὸ ἔργο ποὺ παρακολουθήσαμε γράφτηκε τὸ 1959, δηλαδὴ 4 χρόνια μετὰ τὴν ἴδρυση (1955) τοῦ θιάσου, μὲ πρῶτο πρόεδρο τὸν μεγάλο ἠθοποιό Mei Lanfang (1894-1961). Κατὰ *Βικιπαίδεια*, ἓνα συμφωνικὸ ἔργο προφανῶς ὁμότιτλο μὲ ἐκεῖνο ποὺ εἶδαμε, *Γυναῖκες Στρατηγοὶ τῆς Οἰκογενείας Γιάνγκ* [κιν. ἐκλατινισμένα: *Yáng Mén Nǚ Jiàng*]¹, συνέθεσε κατὰ παραγγελία τῆς Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας Κίνας, ὁ συνθέτης Dù Míngxīn, γ.1928), ποὺ προφανῶς συνθέτει κατὰ τὰ δυτικὰ πρότυπα—*Ἡ Θεὰ τοῦ ποταμοῦ Λουὸ* (ἀχρ.), συμφωνικὴ φαντασία, Κοντσέρτο γιὰ βιολί (1982), τρία κοντσέρτα γιὰ πιάνο (τὸ ἀρ. 1, 1988, τὸ ἀρ. 3, 2004), κ.ἄ.

Ἐδῶ, καίτοι οἱ μουσικοὶ ἦσαν ἀόρατοι, καθισμένοι πίσω ἀπὸ τὴ δεξιὰν αὐλαία, ἀκούγαμε μιὰ μουσικὴν ἀμιγέστατα παραδοσιακὴ, σὲ κινεζικὲς ἀνημιτόνιες κλίμακες, ἀπὸ, κατ' ἐκτίμησή μας 8-10 ὄργανα, ἀπὸ τοὺς ἐκτελεστὲς τῶν ὁποίων μόνον δύο ἀνέφερε τὸ πρόγραμμα τὸν δεξιότηγνη τυμπανιστὴ (καὶ οἶονεὶ ἀρχιμουσικό;) Li Zhonghua καὶ τὸ Wang Jihui, δεξιότηγνη τοῦ δίχορδου (αὐτὸ σημαίνει καὶ ἡ ὀνομασία) κινεζικοῦ «βιολιοῦ» ἐρ-χοῦ. Ὄνομα συνθέτου δὲν ὑπῆρχε, ἀλλ' ἐμεῖς

¹ Ὁ Η/Γ' μου, (γύρευε γιατί...) δὲν ἀντιγράφει πάντα ὅλα τὰ ἰδιογράμματα μιᾶς κινεζικῆς φράσεως.

ἀκούγαμε μιὰ γοητευτική σὲ ἐναλλαγὲς ἠχοχρωμάτων πολυφωνία, ἐγγόρδων μὲ δοξάρι (ἐρ-χοῦ), νυκτῶν, ἴσως κάποιου φλαουτοειδοῦς καὶ κυρίως λαλίστατων κρουστῶν, προσφυστάτα σχολιαζόντων κίνηση καὶ δράση, μὲ ὑφέρπουσα πλήν ὑπαρκτὴ εὐαισθησία σκηνηκῶν χρόνων, βεβαίως ἄλλη τῆς δυτικῆς. Ὄνομα συγγραφέως δὲν ὑπῆρχε ἀλλὰ πιθανότατα τὸ ἔργο στηριζόταν σὲ παραδοσιακὰ ἔργα τοῦ θεάτρου *zajū*, πού συνδέεται μὲ τὶς δυναστείες *Song* (κιν. 宋朝 · 960-1279) καὶ τὴν ἐπομένη μογγολικὴ *Yuan* (κιν. 大元 · 1271-1368) καὶ προφανῶς ἀποτελεῖ οἶονεὶ «πρόγονο» τοῦ *Jingju* πού παρακολουθοῦσαμε. Ὑποθέσεως σύνοψη: ἐνῶ στὸ ἀρχοντικὸ του ἐορτάζουν τὰ 50ά γενέθλια τοῦ στρατηγοῦ Μπάο, ἀγγελιαφόρος φέρνει τὴν εἶδηση ὅτι σκοτώθηκε πολεμώντας στὰ σύνορα τὸ βάρβαρο βασιλιὰ *Xiaxia* (ἴσως προφέρεται *Hshia-hshia*). Τὴν κατάσταση παίρνει στὰ χέρια τῆς ἡ...100χρονη γιαγιά τοῦ Μπάο, συγκεντρώνοντας γύρω του τὶς γυναῖκες καὶ τοὺς ἀπογόνους του καὶ πείθοντας τὸν αὐτοκράτορα, ὅτι ἐκεῖνες, παίρνοντας ἐκδίκηση, θὰ θριαμβεύσουν. Αὐτὸ συμβαίνει, ὕστερα ἀπὸ συναρπαστικὲς ἐναλλαγὲς πρόζας, τραγουδιοῦ, ὀργανικῆς μουσικῆς, χοροῦ, ἀκροβατικῶν καὶ μιμῆσεως κινεζικῶν «πολεμικῶν τεχνῶν», ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀστραπιαῖες ἐναλλαγὲς κοστουμιῶν, παραμυθένιων σὲ συλλήψεις σχεδιασμῶν καὶ ζωηρότατης πολυχρωμίας, σὲ χτυπητὴν ἀντίθεση μὲ τὰ γκριζοπράσινα σκηνηκῆ, τοπία κλασσικῆς κινεζικῆς ζωγραφικῆς. Συναρπαστικῆς ὑποκριτικῆς ἀποδόσεως ἡ *Bi Xiaoyang* (γιαγιά *She Taijun*), ἡ *Gu Xiao* (χῆρα νύφη τῆς *Mu Gui-ying*) καὶ ὁ νεαρὸς *Yu Tong* ὡς Γιάνγκ Γουένγκ-γκουάνγκ (γιὸς καὶ διάδοχος τοῦ Μπάο). Αἴθουσα περιέργως **κατάμεστη** (Ἕλληνες εἴμαστε, ἄρα θωρακισμένοι σὲ κάθε εὐγενὲς καὶ ἀσυνήθιστο) καὶ **κατενθουσιασμένη**, ὅπως αὐτονόητα καὶ ἐμεῖς. Ἄν ἦμουν κάποιες δεκαετίες νεότερος, εὐχαρίστως θὰ ἐπέστρεφα στὸ Πεκίνο, γιὰ νὰ γνωρίσω καλλίτερα τέχνη ὑψηλοτάτων ἀξιώσεων, ἀποθέωση τοῦ «διαφορετικοῦ» (Αἴθουσα Τριάντη, 17.9.2017).